

Hana Chytrá, Rozbor tvarového spektra germánské keramiky na sídlišti v Pasohlávkách. Praha 2009, 108 str. s grafy, tabelami a 8 obr. (celostránkovými tabulkami).

Práce je zaměřena na určení a rozbor tvarů germánské keramiky ze sídliště v Pasohlávkách (býv. okr. Břeclav). Výzkum ARÚ AV v Brně pod vedením dr. Komoróczyho tam r. 2006 vedle památek z jiných období odkryl germánské sídliště z období stupňů B2/C1 – počátků C1, u nějž se předběžně uvažuje o vzniku ve spojitosti s událostmi markomanských válek a o určitém sepětí s těsně sousedící římskou pevností na Mušově na sklonku jejího trvání i po jejím zániku. Výzkum je v počáteční fázi zpracování. Poměrně krátké trvání sídliště vytvářelo pro hodnocení a srovnávání keramického fondu dobré předpoklady.

V 1. kapitole autorka nejprve formuluje cíl své práce a dále podává stručný nástin stavu výzkumu sídlišť doby římské na Moravě, JZ Slovensku, naddunajské části Dolního Rakouska a v Čechách. V následujícím oddíle seznamuje s nalezištěm v Pasohlávkách, s průběhem a terénními výsledky výzkumu sídliště z doby římské. Závěr kapitoly je věnován postupu a metodice vlastní práce, jejímž základem byl mimořádně velký soubor 5185 fragmentů keramiky z 11 polozemnic, 86 sídlištních jam, 20 kúlových jamek a 1 železářské pece. Předpokladem uložení údajů do databáze bylo třídění a klasifikace materiálu - původ z určité části/částí nádoby; tvar nádoby s rozlišením tvaru základního a specifického; technologie; povrch; typ výzdoby (vzhledem ke značné fragmentárnosti pochopitelně podle techniky provedení a nikoli podle výzdobných vzorů) aj. Již tak šlo o pracovní náročný úkol, mimoto však nebylo možno opomenout střepy patřící ke stejným nádobám, protože to zlepšovalo předpoklady pro jeden z cílů práce – přibližné určení počtu nádob, z nichž pocházely tvarově určitelné střepy. Takové fragmenty autorka slepovala a nádoby rekonstruovala. Příslušnost střepů k téže nádobě byla též zohledněna v databázi a identifikované nádoby číslovány.

I když analýza zahrnuje i nálezy z kúlových jam a železářského objektu, autorka ji zaměřila na srovnání keramiky z polozemnic, u nichž se počítá s funkcí obytnou nebo výrobní a ze sídlištních jam, kde šlo o zásobnice a kumulaci odpadu v případné následnosti a různých časových proporcích.

Průběh a výsledky vlastního zkoumání jsou shrnuty v nejobsáhlejší 2. kapitole, kde autorka podrobněji seznamuje s materiálem z jednotlivých druhů sídlištních objektů, s jeho dílčím vyhodnocením a v závěrečném oddíle se souhrnem výsledků svého zkoumání pro celé sídliště. Počet zkoumaných fragmentů jednak v polozemnicích, jednak v sídlištních jamách byl vcelku vyrovnaný (2483 a 2582), podobné bylo i procento jejich tvarové určitelnosti (40,5 % a 39,5 %) a také podíl hrubé a jemné keramiky (v sídlištních jamách 66,1 % a 33,9 %).

Zajímavé jsou tabely ukazující frekvenci typů výzdoby na tvarově určitelných fragmentech. Předposlední sloupec je však zřejmě omylem nesprávně nazván „Počet nádob v objektech“ namísto „Počet fragmentů v objektech“ (tyto podstatné pojmy zaměňuje autorka i jinde, např. na str. 88). Pozitivně lze hodnotit, že zkoumání a jeho výsledky jsou před sumarizací detailně popsány pro každý objekt, což umožní další hodnocení podle nových kritérií, která se patrně otevřou v průběhu dalšího zpracování výzkumu.

Pro širší posouzení dosažených výsledků je důležité srovnání zjištěného tvarového spektra z Pasohlávek se dvěma sídlišti na Slovensku (Branč, Velký Meder) a 11 sídlišti na Moravě, kde byl podle fragmentů keramiky proveden podobný tvarový rozbor. Srovnávané soubory jsou vesměs objemově menší, někdy podstatně menší, než z Pasohlávek. Proporce zjištěných tvarů jsou dosti podobné, lze říci, že zpracování velkého souboru z Pasohlávek dosavadní poznatky zřetelněji fixovalo. Větší nebo menší misky jsou vesměs nejčtetnějším tvarem, rovněž početné jsou fragmenty hrnců, nedosahující však obvykle poloviny počtu fragmentů

misek. Oproti jiným lokalitám jsou v Pasohlávkách výrazně zastoupeny střepy zásobnic, což by ovšem mohlo souviset s jejich různým rozlišováním. Toto shrnutí a vyhodnocení je obsahem 4. kapitoly, jejíž část názvu „definice nálezového celku“ by asi měla být nahrazena ve smyslu „otázka sídlištních jam jako nálezového celku“; tato otázka je stručně probrána s odkazy na relevantní novější práce.

V závěrečném oddíle se autorka v návaznosti na svá zjištění zamýšlí nad funkcí nádob, kterou však ani podle známých tvarů nelze snadno odvodit. Tvarem s relativně největším podílem jemné keramiky byly misky (ale i u nich absolutně převažovaly zlomky z hrubé keramiky), nejčastěji zdobené byly střepy z hrnců, u nichž však naprosto převládala hrubá keramika. Zastoupení keramických tvarů jednak v polozemnicích, jednak v sídlištních jamách bylo velmi podobné, výrazněji se lišil jen počet fragmentů terin (25/121). Pokud však některé uváděné jiné soubory dovolují srovnání, byl tam tento poměr spíše opačný. Odhadnutý počet nádob, z něhož pocházely tvarově určitelné střepy, je 123.

Z uvedeného je patrná náročnost přípravy a určitý přínos posuzované práce, projevují se v ní však i markantní nedostatky. Jako hlavní se mi jeví pro magisterskou práci příliš úzké zaměření především jen na tvarový rozbor zkoumané keramiky. Zde došlo také k posunu vůči zadání práce, které obsahovalo pokyn vyhodnocení keramických nálezů z hlediska rozšíření a kulturních souvislostí. Také při datování se autorka neměla opírat jen o jeho předběžné vymezení vedoucím výzkumu, ale měla se pokusit sama je doložit podle keramických nálezů. Tabulky I-III v práci představují na kvalitních vyobrazeních soubor v úplnosti nebo zčásti rekonstruovaných, mnohdy zdobených nádob, které přímo vybízejí k takovému vyhodnocení, pro něž by kódový systém ani nebyl vhodný. Tyto nádoby sestávají sice z částí, zahrnutých do rozboru, ale jinak zkoumány nejsou.

Značně podceněna byla textová část a odkazy na literaturu. V textu se objevují četnější méně výstižné formulace, časté jsou chyby v interpunkci. Stejně údaje se vícekrát opakují, sice obvykle v jiné souvislosti, ale přece někdy nadbytečně. U citací vesměs nejsou uváděny strany, což je praxe, která by se určitě neměla rozšířit. V obsahu nejsou u kapitol a jejich oddílů uvedeny stránky. I po opravě seznamu literatury v něm chybějí některé v textu uváděné práce (Svoboda 1948, Salač – Neruda – Kubálek 2006).

Domnívám se nicméně, že autorka vyhověla základnímu požadavku magisterské práce – samostatného zpracování odborného tématu – a prokázala potřebný rozhled v dané problematice. Proto přes uvedené výhrady doporučuji předloženou práci k přijetí.

doc. PhDr. Lubomír Košnar, CSc.